

4. Νέλλης Σαβεριάδου: Τὸ ἴδιο ὅπως πῶς πάνω.
5. Ernst Cassirer : «An essay on man» Doubleday, N.Y. σελ. 23.
6. Αὐγουστίνου: Confessions.
7. Θωμᾶ Ἀκουΐνα.
8. Δαρβίνου: The variation of Animals and Plants under Demestication N.Y.
9. Ernst Cassirer : Τὸ ἴδιο, ὅπως πῶς πάνω, σελ. 35.
10. Ernst Cassirer : Τὸ ἴδιο, ὅπως πῶς πάνω, σελ. 41.
11. Ernst Cassirer : Τὸ ἴδιο, ὅπως πῶς πάνω, σελ. 44.
12. Jerome Bruner : Toward a Theory of Instruction. The Belknap Press, 1966.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 2

1. John B. Carroll : Language and Thought.
2. Μ. Τριανταφυλλίδη: Νεοελληνική Γραμματική.
3. Ernst Cassirer : The myth of the State, New Haven and London Yale University Press σελ. 18.
4. Otto Jespersen : Language, its Nature, Development and Origin, George Allen. London σελ. 225—257.
5. Paul Roberts : Understanding Grammar : Harper and Row N.Y. 1964.
6. René Etiemble : Γλώσσα και λογοτεχνία. Ἐποχές Τ. 29.
7. René Etiemble : Τὸ ἴδιο, ὅπως πῶς πάνω.
8. René Etiemble : Τὸ ἴδιο, ὅπως πῶς πάνω.
9. «Κρατύλος»: «Οὐδὲν ὀρθότητά τινα τῶν ὀνομάτων πεφυκέναι καὶ Ἕλλησι καὶ βαρβάροις τὴν αὐτὴν ἄπασιν».
10. Κρατύλος: «Οὐ δύναμαι πεισθῆναι ὡς ἄλλης τις ὀρθότης ὀνόματος ἢ ξυνηθῆκη καὶ ὁμολογία... οὐ γὰρ φύσει ἐκάστῳ πεφυκέναι ὄνομα οὐδὲν οὐδενί, ἀλλὰ νόμῳ καὶ ἔθει τῶν ἔθισάντων τε καὶ καλούντων».
11. Παραθέτω ἀρκετὰ σημεῖα τοῦ ἀρθροῦ τοῦ Rene Etiemble, «Γλώσσα και Λογοτεχνία», ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ τεύχος 29, τῶν Ἐποχῶν κατὰ μετάφραση Μ.Κ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 3

1. Ernst Cassirer : Ὅπως τὸ ἴδιο πῶς πάνω, σελ.157.
2. William J, Entwistle : Aspects of Language, Faber and Faber, London, σελ. 7.
3. Max Müller : Lectures on the Science of language. page 301, Longman, Green, London.
4. Max Müller : ὅπως πῶς πάνω.
5. M. Monlgalm : The Origin of Thought and Speech, Translated by G.S. Whitmarsh, Kegan Paul, London.
6. Βίβλος, Γέννεσις 11.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 4

1. Otto Zespersen : Language, its Nature, Development and Origin. George Allen, London.
2. Max Müller . ὅπως πῶς πάνω σελ. 373. Ὁ Zespersen ἀναφέρει τὸ Renan, ὁ Max Müller ἀναφέρει τὸν Condillae. Ἔχω τὴ γνώμη πῶς τὸ σωστὸ εἶναι Condillac. Νὰ τί λέει ὁ Max Müller : «And so we find many philosophers, and among them Condillac, protesting against a theory which would place man below the animal. Why should man be supposed, they say, to have taken a lesson from birds and beasts?».
3. Pooh--pooh theory.
4. Charles Darwin : The Expression of the Emotions, John Murray, London.
5. Τὸ τελευταῖο δὲν εἶναι ἐξακριβωμένο. Ἀντίθετα πιστεύεται πῶς εἶναι τέτοια ἡ δύναμη τῆς γλώσσας ποὺ μαθαίνεται σ' ὅλες τις ἡλικίες, ἔστω καὶ ἂν περᾶσει ἡ περίοδος τῆς λαλιᾶς.
6. Otto Zespersen : Τὸ ἴδιο ὅπως πῶς πάνω.
7. Αὐτὸ τὸ σημεῖο τῆς θεωρίας τοῦ Zespersen ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ ὅ,τι λέμε γιὰ τὴ λογοτεχνία στὴ σελίδα 17-18 τοῦ παρόντος βιβλίου. Βλέπε περίληψη ἀρθροῦ τοῦ René Etiemble.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 5

1. Horatio Hale : The Origin of Languages and the Antiquity of Speaking man.
2. Susanne K. Langer : Philosophy in a New Key. A Mentor book σελ. 87—90.

**ΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟ ΖΗΣΙΜΟ
ΩΣ ΑΝΤΙΡΡΟΠΟ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ
ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ**

Τοῦ κ. ΣΠΥΡΙΔ. ΚΕΧΡΗ
Παιδαγωγοῦ

Ζοῦμε σ' ἓνα περίπλοκο κόσμο. Δέν τόν φτιάξαμε. Βρεθήκαμε σ' αὐτόν. Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά μετακινούμεθα γιά νά ἐπιζήσουμε, νά χαιρόμαστε μεταξύ τῶν συνανθρώπων μας καί ἐάν μπορούμε νά βελτιώσουμε ἐκεῖνα τὰ μέρη του ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀσχοῦμε ἐπιρροήν. Ἐπομένως πρέπει νά προσπαθήσουμε νά τόν καταλάβουμε γιά νά κατανόησουμε τή ζωή μας κατὰ τόν τρόπο πού ἀρμόζει.

Τά νά βροῦμε τή σημασία τῆς ζωῆς εἶναι καθήκον μας. Παλεύουμε μέ τὸ χάος γύρω μας καί μέσα μας. Μιά βαθιά πνευματική κρίση βασανίζει ὀλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα. Ἀλλά θὰ ἐπιθυμούσαμε νά πιστεύουμε ὅτι ὑπάρχει κάτι ζωτικό καί σημαντικό μέσα μας. Θέλομε νά συλλάβουμε πὴν ἀξίαν τῶν πραγμάτων πού παρέχονται καί ν' ἀνεβοῦμε ἀπὸ τὴ ρουτίνα τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Χρειαζόμαστε νά γνωρίσουμε ὅτι τὰ μικρὰ πράγματα εἶναι μικρὰ καί τὰ μεγάλα εἶναι μεγάλα, πρὶν εἶναι ἀργά. Θέλομε νά ὀλοκληρωθοῦμε καί νά ἐναρμονίσουμε τίς ἐνέργειές μας, κριτικάροντας καί ὀργανώνοντας τὸν συναισθηματικό μας κόσμο. Γιάτὶ συντονισμένη ἐνέργεια εἶναι ἡ τελευταία λέξη στὴν ἠθικήν καί πολιτικήν καί ἴσως στὴ λογική καί μεταφυσικήν.

Ἡ προσπάθεια νά καταλάβουμε τὸ σύμπαν, τοὺς ἑαυτούς μας καί τὴ θέση μας στὸ Σύμπαν, εἴτε πρὸς θεωρητικούς σκοπούς, εἴτε πρὸς πρακτικούς, ἀποτελεῖ φιλοσοφικό ζήσιμο. Αὐτὸ μπορεῖ νά εἶναι μιὰ πνευματική περιπέτεια. Ἐάν ὁ στοχαζόμενος ἄνθρωπος εἶναι πρόθυμος, μπορεῖ νά ἔλθῃ ἡ ὥρα νά κυττάῃ πρὸς τὰ πράγματα κατὰ ἓναν τελείως νέο καί φρέσκο τρόπο. Κατὰ ἓναν τρόπο πού ποτὲ δὲ σκέφθηκε πρὶν. Μελετώντας φιλοσοφία καί ζώντας σύμφωνα μέ τίς ἐπιταγές της, δέν εἶναι ἀπλῶς νά μάθουμε ἓνα ἐπὶ πλέον πρᾶγμα. Φιλοσοφία δέν εἶναι ἓνα μάθημα πού μπορεῖ νά μαθηθῆ, ὅπως ἡ Φυσική, ἡ Χημεία καί ἡ ξένη Γλῶσσα. Δέν εἶναι ἐκμάθηση ἑνὸς ἀριθμοῦ νέων πραγμάτων, ἀλλὰ τὸ κύριο μέρος εἶναι νά μάθουμε νά κυττάμε στὰ παλιὰ καί γνωστὰ πράγματα κατὰ ἓνα νέον τρόπον.

Προσπαθώντας νά γνωρίσουμε τὸν κόσμο, μέσα στὸν ὁποῖο βρισκόμαστε, πολλὰ ζητήματα γεννιῶνται πού εἶναι πολὺ συγκεχυμένα. Αὐτὸς ὁ κόσμος καταντᾷ ὁ πλέον καταπληκτικός. Ὅλα τὰ εἶδη τῶν πλέον ἐξωφρενικῶν πραγμάτων συμβαίνουν. Μερικὰ ἀπὸ τὰ πλέον περίεργα καί τὰ πλέον ἐκπληκτικὰ γεγονότα εἶναι ἐκεῖνα πού ἀφοροῦν τὸ πῶς γνωρίζομε καί τὸ πῶς κατανοοῦμε. Μ' αὐτὰ τὰ ζητήματα ἀρχίζομε νά σκεπτόμαστε φιλοσοφικά. Ὅταν σοβαρὰ προσπαθοῦμε νά κατανοήσουμε τὸν κόσμο, βρίσκομε πῶς προσπαθοῦμε νά κατανοήσουμε τί κάνομε, ὅταν κατανοοῦμεν. Τὰ γέ-

γονότα δείχνουν πώς δὲν μπορούμε νὰ προχωρήσωμε παίρνοντας τὶς πορεῖες τῆς γνώσεως καὶ κατανοήσεως ὡς δεδομένες. Γίνονται πολὺ σοβαρές, ὅταν σκεφθοῦμε. Αὐτὸ γίνεται καθαρότερο, ἔαν παρατηρήσωμεν ὅτι ὑπάρχει μιὰ ἀποψη μεταξὺ ἄλλων, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ φιλοσοφικὰ ζητήματα εἶναι κάπως περιέργα. Μὲ πλείστα ζητήματα δὲν πρέπει νὰ ἀνησυχούμε γιὰ τὴν ἀπάντησιν, μέχρις ὅτου διατυπωθῇ τὸ ἐρώτημα. Ὅσοσο ὑπάρχουν ὠρισμένα εἶδη ἐρωτημάτων ποὺ εἶναι διάφορα, γιὰτι ἔχομε ὑποθέσει ἀπαντήσεις σ' αὐτὰ πρὶν τὰ ἐρωτήσωμε. Ἐρωτήσεις περὶ τῆς φύσεως τοῦ σύμπαντος, περὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς θέσεώς του στὸ σύμπαν, εἶναι ἐρωτήματα φιλοσοφικὰ μὲ μεγάλη πρακτικὴ σημασία.

Ἐπάρχει μιὰ εὐχαρίστηση στὴ Φιλοσοφία καὶ ἓνα δέλεαρ ἀκόμη στοὺς ἀντικατοπτρισμοὺς τῆς μεταφυσικῆς ποὺ κάθε μελετητῆς αἰσθάνεται, μέχρις ὅτου οἱ ἀνάγκες τῆς ζωῆς τὸν σύρουν ἀπὸ τὰ ὕψη τῆς σκέψεως μέσα στὴν ἀγορὰ πῆς οικονομικῆς πάλης καὶ κέρδους. Πλείστοι ἀπὸ μᾶς ἔχουν γνωρίσει μερικὲς χρυσὲς μέρες, ὅταν ἡ Φιλοσοφία ἦταν γι' αὐτοὺς ὅ,τι ὁ Πλάτων τὴν ὀνομάζει «αὐτὴ ἡ θεία χαρὰ», ὅταν ἡ ἀγάπη μιᾶς φευγαλέας ἀλήθειας φαινόταν περισσότερο ἔνδοξη ἀπὸ τὶς σαρκικὲς ἐπιθυμίες καὶ ἀπολαύσεις. Καὶ ὑπάρχει πάντοτε κάτι ὑπόλοιπο σὲ μᾶς ἀπὸ τὴν πρώτην ἀναζήτησιν τῆς σοφίας.

Γιὰ νὰ φιλοσοφήσῃ κανεὶς δὲ χρειάζεται νὰ ἔχη λεπτὲς σκέψεις, οὔτε νὰ θεμελιώσῃ ἓνα σχολεῖο, ἀλλὰ ν' ἀγαπᾷ τὴ σοφία σὲ τέτοιο τρόπο ποὺ νὰ ζῆ σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιταγὲς τῆς, μιὰ ζωὴ ἀπλότητος, ἀνεξαρτησίας, μεγαλοψυχίας καὶ ἐμπιστοσύνης. Ὅταν ἔροῦμε σοφία, ὅλα τὰ ἄλλα θὰ προστεθοῦν σὲ μᾶς. Ὁ Βάκων λέγει «ζητεῖτε πρώτιστα τὰ καλὰ πράγματα τοῦ πνεύματος καὶ τὰ ὑπόλοιπα εἴτε θὰ προστεθοῦν, εἴτε δὲν θὰ αἰσθανθῆτε τὴν ἀπώλειά τους». Ἡ ἀλήθεια δὲ μᾶς κάνει πλούσιους, ἀλλ' ἐλεύθερους.

Στὴν ἐποχὴ μᾶς ἔχουν πολλαπλασιασθῆ τὰ μέσα τῆς ζωῆς, πέραν ἀπὸ τὴν ἐρμηνεία καὶ σύνθεσιν ἀξιῶν καὶ σκοπῶν. Ἔτσι ἡ ζωὴ μᾶς εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἤχο, ἄγχος καὶ μανία. Ἐπιστήμη χωρὶς φιλοσοφία, γεγονότα χωρὶς προοπτικὴ καὶ ἐκτίμησιν δὲν μπορούν νὰ μᾶς σώσουν ἀπὸ τὸν ὄλεθρον καὶ τὴν ἀπελπισία. Ἡ ἐπιστήμη μᾶς δίδει γνώσιν, ἀλλὰ μόνο ἡ φιλοσοφία μπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ σοφία.

Ἡ φιλοσοφία εἶναι ἡ πλέον γενικὴ ἀπὸ ὅλους τοὺς τύπους τῆς ἀνθρώπινης ἔρευνας. Κάθε τι ἀλέθεται στὸ μύλον τοῦ Φιλοσόφου, Ἠθικὴ καὶ Ἐπιστήμη, Λογικὴ καὶ Θρησκεία, Ἱστορία καὶ Τέχνη. Ἐπομένως Φιλοσοφία εἶναι σπουδὴ χωρὶς περιορισμούς.

Ἡ Ἱστορία παίρνει σὰ θέμα τὸ παρελθὸν τῆς ἀνθρωπότητος στὴ γῆ. Ἡ Μουσικὴ τὴ δημιουργία καὶ ἀναπαραγωγὴ συνδυασμῶν τῶν ἤχων. Ἡ Θεολογία τὴ φύσιν καὶ τοὺς σκοποὺς τοῦ Θεοῦ. Ἡ Φιλοσοφία μόνη ἐνδαφύεται γιὰ κάθε τι ποὺ ὑπάρχει, χωρὶς περιορισμούς. Σπουδάζει ὅπως λέγει ὁ Ἀριστοτέλης τὸ ὄντως ὄν.

Πρέπει νὰ μελετᾷμε Φιλοσοφία γιὰ νὰ ἰκανοποιήσωμε τὴν ὄρμιν τῆς περιέργειάς μας, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ γνωρίσωμε τὴ σημασία τοῦ ἐκπληκτικοῦ κόσμου, μέσα στὸν ὁποῖο βρισκόμαστε· νὰ καταλάβωμε τὴ σημασία του καὶ ἔαν εἶναι δυνατό ν' ἀνακαλύψωμε τὸ σκοπὸ τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς γενικὰ καὶ ἰδιαίτερα τῆς ζωῆς μᾶς. Ἡ Φιλοσοφία ἐνδιαφύεται μὲ τέτοια ἐρωτήματα, ὄχι φιλοδοξώντας ν' ἀπαντήσῃ σ' αὐτὰ μὲ πληρότητα, ἀλλ' ἐξετάζοντας καὶ συζητώντας αὐτὰ καὶ σπουδάζοντας τὶς ἀπαντήσεις ποὺ φάνηκαν πειστικὲς σὲ μεγαλύτερους ἀνθρώπους ἀπὸ μᾶς. Φιλοσοφία εἶναι ἓνα μητρῶον τῶν περιπλανήσεων τῆς ψυχῆς στὸν κόσμον.

Διὰ μέσου τῆς μεγαλωσύνης τοῦ σύμπαντος, πάνω στὴν ὁποία τὸ πνεῦμα μᾶς στοχάζεται, ἀποκτᾷ μεγαλωσύνην. Ξεφεύγει ἀπὸ τὸν κύκλον τῶν μικρῶν σκοπῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ποὺ ἀποτελοῦν τὴ φυλακὴ τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ ξεχνώντας τὸ νευρικό δεσμὸ ἐπὶ τῶν προσωπικῶν ἀναγκῶν ὑψοῦται σὲ κάτι ποὺ εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ ἐγώ. Ἀπὸ πρακτικῆς πλευρᾶς αὐτὴ ἡ μεγαλωσύνη τοῦ πνεύματος γεννᾷ

ιδιότητες ανεκτικότητας, δικαιοσύνης και κατανόησης από την ανάπτυξη των οποίων εξαρτάται ή ελπίδα του σημερινού κόσμου.

Αυτή ή θέση είναι ιδιαίτερα πολύτιμη σ' ένα καιρό, όπως ο σημερινός, που έχει σά χαρακτηριστικό την αβεβαιότητα και τη σύγχυση.

Η Φιλοσοφία προσφέρει στους ανθρώπους μια κλίμακα αξιών, για να κατανοήσουν τη ζωή τους. Αυτές οι αξίες υπηρετούν όχι μόνο σαν ιδανικά να κατευθύνουν τη ζωή του ανθρώπου, αλλά και σά σκοποί να κατευθύνουν τις πράξεις της κοινότητας.

Οί κλάδοι της φιλοσοφίας είναι: Πρώτος ή μεταφυσική που έρωτᾶ: τί εννοούμε λέγοντας πώς ένα πράγμα υπάρχει; υπάρχουν κοινά χαρακτηριστικά σ' όλους τους τύπους της ύπαρξης; Ήν ναι, ποια είναι και τί μπορούμε να γνωρίζουμε περί αυτών; Υπάρχουν διάφοροι τρόποι ύπαρξης; Δεύτερος κλάδος είναι ή Γνωσιολογία που εξετάζει τό δυνατόν της γνώσεως. Τρίτος κλάδος ή Ήθική Φιλοσοφία που έρευνᾶ τη φύση του καλού και του δικαίου. Είναι αυτά έρωτᾶ ανεξάρτητες αρχές ριζωμένες στη φύση των πραγμάτων, τίς οποίες τό πνεῦμα αναγνωρίζει σά σκοπούς και ιδεώδη ή είναι απλώς όνόματα με τά οποία σεβόμαστε πᾶ προσωπικά μας συναισθήματα ή τά συναισθήματα της Κοινότητας, επιδοκμασίας και αποδοκμασίας; Τί είναι τό έργον του καθήκοντος; Γιατί πρέπει πάντοτε να πράττουμε εκείνο που πρέπει και όχι εκείνο που θέλουμε; Άλλος κλάδος της Φιλοσοφίας, ή Αίσθητική έρωτᾶ: είναι ή όμορφιά μια αρχή που υπάρχει ανεξάρτητα από μᾶς ή είναι απλώς μια προβολή ενός αισθητού συδετέρου σύμπαντος των συναισθημάτων μας εκτιμήσεως και θαυμασμοῦ; Τέλος ή Πολιτική Φιλοσοφία κάνει έρωτήματα, σχετικά με την κοινότητα, ανάλογα με κείνα που κάνει ή Ήθική σχετικά με τό άτομο. Έρωτᾶ: Ποιά ή αρχή της Κοινωνίας και ποιός ό σκοπός της; Σε ποιές αρχές στηρίζεται ή Κοινωνία; Ποιά είναι ή βάση της πολιτικής ύποταγής; Ποιές είναι οι συγκριτικές αξίες των διαφόρων μορφών Κυβερνήσεως και ποιός είναι ό τέλειος τύπος Κυβερνήσεως; Ποιά πρέπει να είναι ή σχέση του ατόμου προς την Κοινότητά του; Κατέχει τό άτομο δικαιώματα που ή Κοινότητα υποχρεούται να σεβασθῆ; Ήν ναι, από που προέρχονται;

Αυτοί είναι με λίγα λόγια οί κλάδοι της Φιλοσοφίας. Άλλ' έτσι διαιρεμένη χάνει την όμορφιά της και χαρά. Πρέπει να την ζητᾶμε όχι στίς τυπικές υποδιαίρεσεις της, αλλά ντυμένη τον μανδύα της μεγαλοφυΐας. Λέν πρέπει να μελετᾶμε απλές Φιλοσοφίες, αλλά Φιλοσόφους. Άξίζει να δαπανοῦμε τό χρόνο μας με τους άγιους και μάρτυρες της σκέψεως, αφήνοντας τό ακτινοβόλο πνεῦμα τους να διεισδύση στο δικό μας. Καθένας Φιλόσοφος έχει κάποιο μάθημα για μᾶς, εἴν κατάλληλα τον πλησιάσωμε. Τά μεγάλα πνεύματα μιλοῦν σε μᾶς, μόνον ἄταν ἔχουμε αὐτιά και ψυχές να τ' ακούσωμε και τά εἰσδεχθοῦμε ὅταν ἔχουμε τίς ρίζες των ανθέων που ανθοῦν σ' αὐτή.

Μέσα στην πνευματική κρίση και σύγχυση της εποχῆς μας, ἄς ακούσωμε τους φιλοσόφους, έτοιμοι να τους συγχωρήσωμε δια τυχόν λάθη και έτοιμοι να διδαχθοῦμε ὅ,τι καλόν μπορούν να μᾶς διδάξουν. Ὅπως λέει ό Σωκράτης στον Κρείτωνα «Νά εἶσαι λογικός και να μην σε νοιάζη, εἴν οί Διδάσκαλοι της Φιλοσοφίας είναι καλοί ή κακοί, αλλά σκέψου μόνον τη Φιλοσοφία. Ήξετάσε την, καλά και πραγματικά. Και εἴν είναι κακή στρέψε ὅλο τον κόσμο μακριά της, ἄλλ' εἴν είναι ὅτι ἐγὼ νομίζω, τότε ἀκολούθησε την και ὑπηρετήσε την και να εἶσαι σε καλή διάθεση».

ΜΕΡΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Σ. ΠΟΛΙΤΟΥ

Πτυχιούχου τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Ἀγωγῆς
τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεύης

Με τὴν παροῦσα μικρὴ μελέτη θὰ ἠθέλαμε νὰ διατυπώσωμεν ὀλίγα, ἴσως βασικά, προβλήματα τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τὰ ὁποῖα γρήγορα πρέπει νὰ ἐπισύρουν τὴν προσοχὴν τῶν ἀρμοδίων.

Κάθε διδάσκαλος ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι ἀπλοῦς χειρῶναξ ἀλλ' ἔχει συνείδησιν τοῦ ὑπερόχου ἔργου τῆς δημιουργίας του ἀντιμετωπίζει τὰ προβλήματα αὐτά.

Ἡ πολιτεία, πρέπει νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἐπίλυσίν των ὡς καὶ διὰ τὴν ἐπίλυσιν τόσων ἄλλων προβλημάτων τοῦ Σχολείου.

Δὲν πρέπει νὰ λησμονῆ ὅτι τὸ παιδί εἶναι ὁ πατήρ τοῦ ἀνθρώπου

«Woodworth»

Ἴδου λοιπόν:

1) Εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον φοιτοῦν πολλοὶ καθυστερημένοι μαθηταί. Ὑπάρχουν μαθηταὶ ἀνώμαλοι, καθυστερημένοι διανοητικῶς, καθυστερημένοι φυσικῶς, με διαταραχὰς χαρακτῆρος. Τὸ ἔργον τῆς ἐν τῷ στοιχειώδει σχολείῳ ἀγωγῆς παρακωλύεται σοβαρῶς ἀπὸ τὴν παρουσίαν πολλῶν τοιούτων μαθητῶν εἰς τὰς διαφόρους τάξεις τοῦ σχολείου.

2) Ὑπάρχουν πολλοὶ μαθηταὶ ἡλικίας 10 - 11 ἐτῶν οἱ ὁποῖοι φοιτοῦν χωρὶς καμμίαν πρόοδον εἰς τὰς μικρὰς τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Αὐτοὶ δὲν εἶναι ἱκανοὶ ν' ἀφομοιώσουν τοὺς στοιχειώδεις μηχανισμοὺς τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς γραφῆς. Τοιοῦτοτρόπως ἐμποδίζουσι σοβαρῶς τὸ ἔργον τοῦ σχολείου, χάνουσι πολὺτιμον χρόνον καὶ στεροῦνται τῆς στοιχειώδους προπαρασκευῆς διὰ τὴν ζωὴν.

3) Τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον παραμένει σχολεῖον τὸ ὁποῖον δίδει γνώσεις.

Δὲν δίδει σημασίαν εἰς τὰς ἀτομικὰς διαφορὰς κατ' ἀρχήν, τοιοῦτοτρόπως δημιουργεῖ ἀπροσαρμόστους μαθητὰς οἱ ὁποῖοι ἀργότερον, δυνατόν, νὰ γίνουν ἀπροσάρμοστοι καὶ εἰς τὴν ζωὴν.

4) Τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον παραμένει σχολεῖον τὸ ὁποῖον ἐπιλέγει.

Ἡ ὀργάνωσίς του μετὰ τὰς διαφόρους γνώσεις ποὺ παρέχει πρὸς πρόσκτησιν εἰς τὰς ἑξ τάξεις ἐπιβάλλει μίαν διαδοχικὴν ἐπιλογὴν μετὰ βάσιν τὰς κτηθείσας γνώσεις.

Ἡ ἀγωγή καὶ ἡ προπαρασκευὴ διὰ τὴν κοινωνικὴν ζωὴν εἶναι καθ' ὅλοκληρίαν παρημελημένα. Σήμερον ὅμως τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον ὀφείλει νὰ δίδῃ εἰς τὸν καθ' ἓνα, ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν ἰδικῶν του ἱκανοτήτων, τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξελίσσει εἰς ἀνώτατον βαθμὸν.

5) Ὁ σκοπὸς τοῦ σχολείου θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε σαφῶς προσδιορισθῆ.

Τὰ παιδιὰ τὰ ὁποῖα προπαρασκευάζομεν τώρα διὰ τὴν ζωὴν θὰ ζήσουν τὸ 2.000. Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι τὰ προπαρασκευάζομεν ἱκανῶς ὥστε νὰ ζήσουν εἰς τὰς προϋποθέσεις τῆς ζωῆς τοῦ 2.000;

Τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον θεβαίως εἶναι ἡ δύναμις ἡ ὁποία θὰ διαφυλάξῃ τὰς ἔθνικὰς μας παραδόσεις. Πέραν ὅμως τούτων ὀφείλει νὰ διαπαιδαγωγῆσιν τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν νοημοσύνην. Λέν δύναται πλέον νὰ περιορίσῃ τὴν ἐνεργητικότητά του εἰς τὴν διαβίβασιν τῶν γνώσεων.

Τὴν ὀργάνωσίν του εἰς τάξεις βασιστομένης εἰς τὰς προκτιθείσας γνώσεις πρέπει ν' ἀντικαταστήσῃ μιὰ ὀργάνωσιν βασιστομένην:

α) Ἐπὶ ὁμάδων ἰδίας ἡλικίας ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ προβλήματα τῆς ἀγωγῆς (Εἰδολογ. σκοπὸς) καὶ εἰς τὰ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

β) Ἐπὶ ὁμάδων ἰδίου πνευματικοῦ ἐπιπέδου, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ προβλήματα τῆς διδασκαλίας (μετάδοσις γνώσεων).

Τὸ σύστημα τῆς ὁμαδικῆς διδασκαλίας θὰ ἔπρεπε ν' ἀντικατασταθῇ ἀπὸ σύστημα ὁμαδικῆς ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας ἐξατομικευμένης.

7) Τὸ ἐγκυκλοπαιδικὸν πρόγραμμα θὰ ἔπρεπε ν' ἀντικατασταθῇ διὰ:

α) Ἐνὸς συνόλου παιδευτικῶν πράξεων, τὰς ὁποίας ὁ διδάσκαλος θὰ ἔπρεπε νὰ προσορίξῃ δι' ὅλους τοὺς μαθητὰς.

β) Ἐνὸς καταλόγου γνώσεων τὰς ὁποίας οἱ μαθηταὶ θὰ ἔπρεπε ν' ἀποκτήσουν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς φοιτήσεώς των εἰς τὸ σχολεῖον. Εἰς τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους ὁ διδάσκαλος θὰ ἔπρεπε νὰ κάμῃ πιστοποιητικὰ γνώσεων προσκτηθεισῶν παρ' ἑνὸς ἑκάστου μαθητοῦ. Αὕτη ἡ Τεχνικὴ θὰ ἀντικαθιστοῦσε ἢ θὰ συνεπλήρωνε τὰς ἐξετάσεις αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν τὴν κατὰ τάξεις προαγωγήν.

8) Αἱ μέθοδοι θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι προσανατολισμέναι περισσότερον πρὸς μιὰν ἐξατομικευμένην διδασκαλίαν.

Σήμερον, ἡ ἐργασία εἰς ὅλας τὰς τάξεις περιτριγυρίζει εἰς τὴν λανθασμένην ἰδέαν τῆς μέσης ἀποδόσεως. Ἡ ἀσκήσις ἡ ὁποία προσορίζεται διὰ τὸν μέσον μαθητὴν εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία δὲν προσαρμόζεται εἰς κανένα. Ὁ καλὸς μαθητὴς χάνει τὸν καιρὸν του, ὁ δὲ μέτριος συσσωρεύει τὰ σφάλματά του. Εἶναι μῦθος τὸ ὅτι τὰ παιδιὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν εἶναι ἴσης πνευματικῆς δυνάμεως. Καθ' ἕνα ἔχει μιὰν προσωπικότητα, ἕν προσκτηθέν, προηγουμένως δυνάμεις διαφόρους.

Ὀφείλομεν, ἀπολύτως, νὰ ὑπολογίσωμεν ταῦτα καὶ νὰ κίμωμεν ἐρεῦνας διὰ τὴν ἀτομικοποίησιν τῶν μεθόδων.

9) Τὸ πνεῦμα τὸ ὁποῖον κυριαρχεῖ εἰς τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν θὰ ὄφειλε νὰ ἐξελιχθῇ.

Σήμερον ὁ μαθητὴς ὁ ὁποῖος εἰσέρχεται εἰς τὸ σχολεῖον ὀφείλει νὰ ἐνσωματωθῇ εἰς τὴν ὁμάδα. Οἱ συμμαθηταὶ του καὶ ἐκεῖνος ὀφείλουν νὰ ἐννοήσουν τὴν ἰδίαν ἔννοιαν, τὴν ἰδίαν ἡμέραν, τὴν ἰδίαν ὥραν, νὰ ἐπιτελέσουν τὰς ἰδίας ἀσκήσεις, ὀφείλουν νὰ δοκιμασθῶσιν μὲ τὰς ἰδίας ἐρωτήσεις, τὰς ἰδίας ἐξετάσεις, τὰς ὁποίας ὅλοι ὑποτίθεται ὅτι κατενόησαν μὲ τὸν ἴδιον τρόπον.

Ἴδου τὸ ἰδεῶδες τοῦ σημερινοῦ σχολεῖου. Ἡ διανοητικὴ μόρφωσις ὅλων τῶν παιδιῶν ἔχει ριφθῆ εἰς τὸ ἴδιον καλοῦπι.

Πιστεύομεν ὅτι εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἀντιμετωπίσωμεν μὲ διαφορετικὸν τρόπον, αὐτὴν τὴν νοοτροπίαν.

Ὁ μαθητὴς ὁ ὁποῖος εἰσέρχεται εἰς τὸ σχολεῖον θὰ ὄφειλεν:

α) Νὰ ἐγκλιματισθῇ εἰς τὸν ρυθμὸν τῆς κοινωνικῆς ὁμάδος εἰς τὴν ὁποίαν ἤδη ἀνήκει, εἰς τὸν ρυθμὸν τῆς τάξεως. Ἐκεῖ θὰ ὑποτοχθῇ εἰς τὰς προσταγὰς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, εἰς τὴν πειθαρχίαν. Ἐκεῖ θὰ λάβῃ ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς παιδευτικὰς ἐκδηλώσεις καὶ ἐνεργείας.

β) Νὰ δεχθῇ διδασκαλίαν γνώσεων ἀκριβῶς προσηρμοσμένων εἰς τὰς δυνάμεις του καὶ προσανατολισμένων εἰς τὸν δρόμον τὸν ὁποῖον θ' ἀκολουθήσῃ εἰς τὸ μέλλον.

Σήμερον, ἡ ἐνότης τῆς παιδαγωγικῆς ἐργασίας εἶναι ἡ τάξις ἡ ὁποία συνετέθη

μέ βάσιν τὸν μέσον ὄρον τῶν γνώσεων. Αὔριον πρέπει ὁ ἴδιος ὁ μαθητὴς νὰ εἶναι ἢ βάσις τῆς ἀπασχολήσεώς μας.

Πότε λοιπὸν ἡ ὥραία πρότασις;

«Τὸ παιδί δὲν εἶναι φτιαγμένον γιὰ τὸ σχολεῖο, εἶναι τὸ σχολεῖον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔγινε διὰ τὸ παιδί». Θὰ γίνῃ πραγματικότης;

10) Ἡ θέσις τοῦ σχολείου εἰς τὴν κοινωνίαν.

Οὐδεὶς παραβλέπει τὴν κοινωνικὴν σπουδαιότητα τοῦ στοιχειώδους σχολείου, ἀλλ' ἡ ἐπιδεικνυομένη μέριμνα ἀτυχῶς ἐπιδεικνύεται μόνον λόγος. Ὑπάρχουν πολλὰ διδακτήρια ἀκατάλληλα, κακῶς διατηρημένα, χείριστα ἐξωπλισμένα.

Ὑπάρχουν πολλαὶ τάξεις ὑπερπληθυσμικαί, καὶ οὐδεμία προσπάθεια καταβάλλεται δι' εἰδικὰς διδασκαλίας. Ἀκόμη δὲν ἔγινε νοητὴ ἡ μεγάλη ἀξία τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ διδασκάλου. Εἰς τὰς Παιδ. Ἀκαδημίας προσέρχονται ἀκόμη ὅσοι δὲν δύνανται νὰ σπουδάσουν ἄλλο τι, ὅσον ἴσως μὲ τὸ Ἀκαδημαϊκὸν ἀπολυτήριον δὲν ἠμποροῦν νὰ εἰσέλθουν εἰς ἄλλας σχολάς.

Ἡ πολιτεία θὰ ἔπρεπε διὰ τελεσφόρων μέτρων νὰ δώσῃ εἰς τὸ Λημοτ. Σχολεῖον τὴν θέσιν ποῦ τοῦ ἀρμόζει. Θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιδείξῃ τὸ διαφέρον της διὰ παροχῆς ἀπαραίτητων ποτώσεων πρὸς βελτίωσιν τῶν ὑλικῶν προϋποθέσεων. Σχολεῖα, ὑλικόν, διδασκάλους, μισθοὺς κ.λ.π.

Ἡ ποιοτικὴ ἀπόδοσις τοῦ Λημοτικῦ Σχολείου θὰ ὄφειλεν νὰ καταστῇ ἀντικείμενον ἐπιμέλειαν. Μὲ τὸ νὰ διατυπώνουν οἱ ἀρμόδιοι καὶ ἡ πολιτεία παράπονα διὰ τὴν κακὴν ἀπόδοσιν τοῦ σχολείου εἰς οὐδὲν συμβάλλουν. Ἰδρῦσις Ὑπηρεσίας, εἰς τὸ Παιδ. Ἰνστιτοῦτο, Ψυχοπαιδαγωγικῶν ἐρευνῶν, ἡ ὁποία θὰ ἐπεφορτίζετο μὲ τὴν σπουδὴν τῶν αἰτιῶν τῆς ἀνεπαρκειᾶς, καὶ τῶν μέσων τῆς θεραπείας των καθίσταται ἀπαραίτητος σήμερον περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην φορᾶν.

Ἡ ποσοτικὴ ἀπόδοσις ἐπίσης τοῦ στοιχειώδους σχολείου θὰ ἔπρεπε νὰ παρακολουθεῖται ἐκ τοῦ σύνεγγυς. Δι' αὐτὸ θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ὑπηρεσία ἀποτελούμενη ἀπὸ ψυχολόγους Ἰατροὺς κοινωνικοὺς ὑπηρέτας καὶ νὰ παρακολουθῇ τὴν εἰς τὸ σχολεῖον αὐριανὴν κοινωνίαν.

Τέλος τὸ Λημοτικὸν Σχολεῖον οὐδόλως ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ μέλλον τῶν παιδιῶν τὰ ὁποῖα τὸ ἐγκαταλείπουν.

Ἡ προσεκτικὴ μελέτη τῶν ἐπιτευχθέντων ἀποτελεσμάτων εἰς τὰς ἀνωτέρας σπουδὰς ὑπὸ τῶν παλαιῶν μαθητῶν τοῦ σχολείου μας ἢ ἡ μελέτη τῶν προϋποθέσεων τῆς προσαρμογῆς εἰς τὴν ζωὴν θὰ μᾶς ἔδιδεν πολυτίμους ἐνδείξεις ἀφορώσας εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ ἰδικοῦ μας ἔργου, τοῦ τῆς παροχῆς γνώσεως καὶ τοῦ καθαρῶς παιδαγωγικοῦ.

Παρὰ ταῦτα πάντα, τὰς ἀδυναμίας, τὰς ἀτελείας, τὰ μειονεκτήματα, τὸ σημερινὸν δημοτικὸν σχολεῖον ἀξίζει τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν γονέων χάρις εἰς τὸν παράγοντα «διδάσκαλον».

Εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ ἐξέλιξις, τόσον ταχεῖα, τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ τὸ ἀναταράσσει ἐπικινδύνως ὅπως ἀναταράσσει τόσα ἄλλα Ἰδρύματα καὶ τόσας ἀξίας.

Ὅφειλομεν ὅσο ἀσχολούμεθα μὲ τὴν ἀγωγὴν τῶν παιδιῶν νὰ παρακολουθῶμεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ τὰς προόδους τοῦ μηχανικοῦ πολιτισμοῦ. Τὰς προόδους τῆς μηχανῆς νὰ χρησιμοποιῶμεν διὰ νὰ ἀναπτύξωμεν τὸν ἄνθρωπον. Νὰ ἀναθεωρῶμεν συχνὰ τὰ ἀναλυτικὰ προγράμματα καὶ τὰς μεθόδους. Νὰ τὰ προσαρμόζωμεν καὶ εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν παιδιῶν καὶ εἰς τὸν χρόνον καὶ εἰς τὸν τόπον ὅπου ζῶμεν.

Τὸ μέλλον τῶν παιδιῶν μας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ὑφ' ἡμῶν ἀγρυπνον παρακολούθησιν τῆς ἐξελίξεως τῶν ἐξωτερικῶν γεγονότων, καὶ τὴν προσαρμογὴν τοῦ Λημοτικῦ Σχολείου εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς τῆς αὔριον.

ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΑΝΑΠΤΥΣΣΕΤΑΙ ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΠΑΙΔΙ

ΠΩΣ ΘΑ ΒΟΗΘΗΣΩΜΕ ΤΟ ΠΑΙΔΙ Ν' ΑΝΑΠΤΥΧΘΗ ΟΜΑΛΩΣ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΟΠΟΡΗ

(Συνέχεια από τὸ προηγούμενο.)

Δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε ὅτι οἱ εὐθύνες μας εἶναι μεγάλες ἀπέναντι στοῦ παιδὶ μας, στοῦ ἔθνος μας καὶ στὴ κοινωνία.

Τὸ τί θὰ γίνῃ τὸ παιδί ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὶς κληρονομικὲς προδιαθέσεις ποῦ τοῦ κληροδοτήσαμε, μᾶλλον ἀσυνείδητα, καὶ τὸ περιβάλλον, τὸ ὁποῖο δυνάμεθα νὰ τοῦ δημιουργήσωμε συνειδητά. Ἡ διαγωγή μας, τὸ παράδειγμά μας, θὰ παίξουν σημαντικὸ ρόλο στὴν ὁμαλὴ ἐξέλιξη τοῦ παιδιοῦ. Ἀπὸ μᾶς ἐξαρτᾶται ἡ ἐνστάλαξη τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν καὶ ἡ ἀνθρωπιστικὴ του δράση, ἡ πίστι του στὶς ὑγιεῖς ἀρχὲς καὶ ἡ μέχρι αὐτοθυσίας ὑπεράσπισή τους.

Ἄς ἀποφύγωμε τὸν σαρκασμὸ τῶν ἀξιῶν καὶ τὴν καλλιέργεια τοῦ ὑποκειμενικοῦ πνεύματος. Εἶναι ἔγκλημα νὰ ἐκφραζόμαστε ὅπως, δυστυχῶς, ἀκούγεται: «Φρόντιζε τὸν ἑαυτό σου». Ὁ ἑαυτοῦλης ποῦ προδίδει τὰ ἰδανικά, ποῦ ἱκανοποιεῖ τὰ ἐνστικτα καὶ κατεβάζει τὸν ἄνθρωπο στὴν στάθμη τοῦ ζῴου. Χαρακτηριστικὰ δὲ Richards εἶπε: «Προτιμῶ νὰ εἶμαι ἓνας ἀνικανοποίητος Σωκράτης, παρὰ ἓνα ἱκανοποιημένο γουρούνι». (1)

**

Ἡ Κοινωνικὴ Ἀγωγή εἶναι ταυτόχρονα καὶ Ἀνθρωπιστικὴ. Τοῦτο νομίζω ὅτι ἔχει γίνῃ φανερὸ ἀπὸ ὅσα μέχρι τώρα ἀνέφερα. Κρίνω ὁμῶς σκόπιμο ν' ἀναφέρω μερικὲς ιδέες τοῦ John Macmurray, τέως καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφίας στὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Ἐδιμβούργου, ποῦ ὅταν τοῦ ἀνέθεσαν νὰ δώσῃ μιὰ διάλεξη γύρω ἀπὸ τὰ ἐκπαιδευτικὰ προβλήματα διάλεξε τὸ θέμα: *Μαθαίνοντες νὰ γίνω ἄνθρωπος*. Εἶπε: «Ἀγωγή εἶναι νὰ μάθωμε νὰ γίνωμε ἄνθρωποι».

«Γεννιόμαστε ἄνθρωποι καὶ κανεὶς δὲν δύναται νὰ ἀμυρσθητήσῃ τὴν ἀνθρωπίνην μας ιδιότητα. Ὅμως πρέπει νὰ μάθουμε νὰ εἶμαστε ἄνθρωποι καὶ μπορούμε νὰ τὸ μάθουμε μόνον ὅταν τὸ διδαχθοῦμε. Τόσο δύσκολο εἶναι νὰ τὸ μάθῃ κανεὶς ὥστε πολὺ λίγοι, ἄνθρωποι κατορθώνουν ν' ἀποκτήσουν ἔστω καὶ τὴν ἡμιμάθεια αὐτοῦ».

«Τὸ παιδί πρέπει νὰ μάθῃ νὰ ζῇ στὴν κοινωνία. Τοῦτο εἶναι πρωταρχικόν, διό-

1. J. A. Richards : Principles of Literary Criticism. 1924.

τι άποτυχία σ' αυτό είναι θεμελιώδης άποτυχία, ή όποία δέν δύναται ν' αναπληρωθή με έπιτυχία σ' άλλα πεδία. Διότι ή ικανότητά μας νά δημιουργοῦμε ολοκληρωμένες προσωπικές σχέσεις με τούς συνανθρώπους μας είναι τó μέτρο τής Ἀνθρωπιᾶς μας. Τά μειονεκτήματα τοῦ χαρακτήρα προηγούνται τῶν νευρικών κρίσεων, ὅπως ή άλαζονία, ή φιλαργυρία, ή έκθετική τάση κ.λ.π. Συνεχίζοντας εἶπε: Γνωρίζω μερικούς οἱ όποιοι είναι πολυμαθεῖς, άλλ' είναι πολύ φτωχοὶ στή μόρφωση».

Μιλώντας για τήν οικογένεια ετόνισα τήν εὐθύνη τῶν γονέων. Τώρα είναι ή δική μας σειρά, τῶν δασκάλων. Ἀφήνω νά μιλήσει ὁ Macmurray «Ἐπάρχουν έκπαιδευτικοί, οἱ όποιοι οὐδέποτε διέθεσαν αρκετό χρόνο για νά στοχαστοῦν ἐπὶ τοῦ ἔργου των στήν αἴθουσα τής διδασκαλίας. Καί χωρίς αυτό τó στοχασμό, ένα καλῶς μορφωμένο άτομο, με μιᾶς ολοκληρης ζωῆς διδακτική πείρα δέν ἤμπορεῖ νά μιλήσει περί παιδείας. Καθώς γερνῶ οἱ ἀμφιβολίες μου για τή μόρφωσή μου (για τήν παιδεία) γίνονται περισσότερο σοβαρές. Μπορῶ ὁμως νά ἰσχυρισθῶ ὅτι ἔχω διαθέσει χρόνο για τó στοχασμό ἐκ τής σημασίας καί τῶν σκοπῶν τής Παιδείας καί ἀπό πολύ καιρό ἔχω καλλιεργήσει τή συνήθεια νά κριτικάρω τίς προσπάθειές μου ὡς δασκάλου. Ἐτσι ὅταν ὑπάρχουν ἀποδείξεις ὅτι δέν κάνω τή δουλειά μου τόσο καλά, ὅσο θά ἔπρεπε, ἐρωτῶ τόν ἑαυτόν μου, σχεδόν αυτόματα. Μήπως ἔχω πέσει στή παγίδα τοῦ νά διδάσκω τó Μάθημά μου, ἀντὶ νά διδάσκω τούς μαθητές μου;».

Ὁ Macmurray ἔχει ἀποσυρθῆ. Λέν είναι πιά δάσκαλος. Ὁ στοχασμός του ὁμως ἴσως εἶναι πολύτιμος για μᾶς πού εἴμαστε «ἐν ἐνεργείᾳ». Ὁ καθένας μας ἔχει τó δικό του σύστημα ἀξιῶν καί τó δικό του σύστημα ἐργασίας. Στήν αἴθουσα τής διδασκαλίας εἴμαστε οἱ φορεῖς τῶν ἀντικειμενικῶν ἀξιῶν καί σύμφωνα μ' αὐτές πρέπει νά φερόμαστε καί νά διδάσκουμε. Ὡς πρὸς τó σύστημα ἐργασίας πρέπει νά εἴμαστε πάντοτε ἀνήσυχοι, νά παρακολουθοῦμε τήν ἐξέλιξη τής ἐπιστήμης μας, καί νά βελτιώνουμε τίς συνθήκες καί τή μέθοδο τής ἐργασίας, ὥστε καί μεῖς ὡς υπεύθυνοι για τήν ἀγωγή τῶν παιδιῶν ἐναντι τής οικογενείας, τής κοινωνίας καί τής πολιτείας νά φανῶμεν ἀξιοὶ τής ἀποστολῆς μας καί συμβάλωμεν στήν ὀρθή ἀγωγή καί προπαρασκευή τῶν μαθητῶν μας, βοηθοῦντες αὐτούς καί πάντοτε ἐνθουμούμενοι ὅτι: «Μέγας σεβασμός ὀφείλεται στό παιδί».

* *

Ἀνακεφαλαίωση καί συμπεράσματα:

Μποροῦμε καί πρέπει νά βελτιώσωμε τó φυσικό περιβάλλον τοῦ παιδιοῦ. Τό πνευματικό περιβάλλον μολύνεται συνεχῶς καί γίνεται ἐπικίνδυνο. Ὁ καθένας μας καί ὅλοι μαζί πρέπει νά ἐνδιαφεροῦμε για νά θεραπεύσωμε τά κακῶς ἔχοντα. Ἡ οικογένεια, τó σχολεῖο, ή ἐκκλησία, οἱ ἀρχές καί ή κοινωνία πρέπει νά φέρουν τó παιδί σ' ἐπαφή μ' ὅ,τι είναι «πρώτης ποιότητος» ἐνσταλάζοντας τά ὑψηλά ἰδανικά τής φυλῆς μας καί τά δόγματα τής θρησκείας μας για ν' ἀγαπήσουν τó ὠραῖο καί ν' ἀπεχθάνωνται τó ἄσχημο, τó χυδαῖο. (Ἀνθρωπιστική ἀγωγή). Νά τó βοηθήσωμε νά γίνῃ ἄνθρωπος ἀνεξάρτητος, ἔχοντας ἐμπιστοσύνη στόν ἑαυτόν του, νά ζήσει με τούς συνανθρώπους του ὁμαλά, νά δημιουργήσει καί νά εὐτυχήσει. (Κοινωνική ἀγωγή).

•

Ἡ εὐθύνη πέφτει σ' ὄλους μας. Ἀλλά κι' ὄλοι μας θ' ἀπολαύσωμε τ' ἀγαθὰ τῆς ἐπιτυχίας μας. **Εἶναι ὑπέροχο νὰ ζῆ κανεὶς εὐτυχῆς ἀνάμεσα σ' εὐτυχεῖς.**

Γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχωμε πρέπει νὰ διατηροῦμε τὸ πρόβλημα ζωντανὸ καὶ ν' ἀγωνιζόμαστε γιὰ τὴν πραγμάτωσή του.

Πρὶν τελειώσω τοῦτο θέλω νὰ τονίσω:

Ἐμεῖ οἱ δάσκαλοι τῶν παιδιῶν σας εἴμαστε ἀνήσυχοι, προσπαθοῦμε νὰ ἐξουδετερώσωμε τὶς ἀντιξοότητες καὶ νὰ ὀδηγήσωμε τὰ παιδιά σας σ' ὅ,τι καλὸ, ὑψηλὸ καὶ ὑπέροχο. **Βοηθῆστε μας.**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

C. S. Lewis : The Abolition of Man ('Ἡ κατάργηση τοῦ ἀνθρώπου).

L. J. Cronbach : Educational Psychology (Παιδαγωγικὴ Ψυχολογία).

N. Ἐξαρχοπούλου : Εἰσαγωγή εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν.

J. Macmurray : Learning to be Human (Περιοδικὸν Παιδαγωγικὴ καὶ Ψυχολογικὴ Ἐπιθεώρησις "Ἔτος Γ' - Τ. 11 - Ἰανουάριος - Φεβρουάριος 1965 Μετάφραση Εὐθυμίου Κασιώλα).

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

“ ΠΥΓΟΛΑΜΠΙΔΕΣ ..

(Χρονογραφήματα)

Ἀρκάδιου Πηγαίου

Ἐκδοση 1965, σελίδες 160

Ἀναμφισβήτητα τὸ χρονογράφημα εἶναι ἓνα ἀπ' τὰ δυσκολώτερα εἶδη τοῦ γραφτοῦ λόγου. Ὁ χρονογράφος πρέπει νὰ εἶναι προικισμένος μὲ ὀξεία ἀντίληψη καὶ δυνατὴ κρίση. Πρέπει νὰ ἔχη πολὺ ἀναπτυγμένη τὴν αἴσθησι τῆς πραγματικότητος. Νὰ μπορῇ νὰ κάνῃ ἐπιλογὴ τοῦ κυρίαρχου θέματος, πού κάθε φορὰ συγκεντρώνει τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ πολὺ κόσμου, νὰ τὸ πιάνη στὴ βάση του, νὰ μπαίνη στὴν οὐσία του, νὰ τὸ ἀναλύει καί, ἄλλοτε σὲ σοβαρὸ τόνο, ἄλλοτε μὲ τὴ λεπτὴ εἰρωνεία του, τὸ χιούμορ του νὰ ὑποδείχνει τὸ σωστό.

Καὶ τέτοιος ἐμφανίζεται στὰ χρονογραφήματα πού παραθέτει στὶς «Πυγολαμπίδες» τοῦ ὁ κ. Πηγαῖος. Ρεαλιστὴς, εὐθύς, ἀμερόληπτος, ὀρθολογιστὴς. Ἡ σκέψη του συγκροτημένη, συμπυκνωμένη, διαυγής, σταράτη σὲ κάνει νὰ στοχάζεσαι. Τὸ ὕφος του ἀπλό, κοφτὸ κι ὀξύ, ἀπαλλαγμένος ὁ λόγος του ἀπὸ κάθε περιττό, σοῦ τραβᾷ τὸ διαφέρον καὶ τὸ διαβάξεις ἄνετα.

Κάθε του χρονογράφημα, κάθε φράση του, κάθε του λέξι σ' ἓνα σκοπὸ ἀποβλέπουν: Τὴν προκοπὴ τοῦ τόπου του. Θεὸς του καὶ ἐπιδιώξι του ἡ ἀνύψωσι τοῦ ἀνθρώπου. Βάσι του καὶ ὀρητήριό του τὰ Ἑλληνοχριστιανικά μας ἰδεώδη.

Προικισμένος μὲ σπάνια διαίσθησι στὶς προβλέψεις του γιὰ τὴν ἔκβασι κάθε προβλήματος. Κι ὅλ' αὐτά, γιὰ νὰ τὰ διαπιστώσῃ κανεῖς, δὲν ἔχει παρὰ νὰ διαβάσῃ τὶς «Πυγολαμπίδες». Στὰ χρονογραφήματά της, πού ἔχουν γραφῆ κατὰ καιροὺς σὲ διάφορες ἡμερίδες καὶ περιοδικὰ στὰ ὁποῖα ὁ κ. Πηγαῖος κατέχει μόνιμα τὴ στήλη τοῦ χρονογράφου, ὅσες προβλέψεις ἔκαμε, ἔχουν δικαιωθῆ.

Κ' εἶναι δάσκαλος ὁ κ. Πηγαῖος, πού μετεκπαιδεύεται τώρα στὸ Παιδαγωγικὸ Ἰνστιτοῦτο, καὶ τιμᾷ τὸν κλάδο μας. Κρητικὸς στὴν καταγωγὴ μὲ ἔντονες τὶς ἀρετὲς τῶν ἀνθρώπων τοῦ νησιοῦ του. Ἀδρῆ ἢ κρητικὴ λεβεντιά στὸ νοῦ καὶ στὴν ψυχὴ του. Εὐαίσθητος στὴν ἀλήθεια. Ἀκέραιος κι ἀδούλωτος στὸν χαρακτήρα. Ἀλλὰ πάνω ἀπ' ὅλα: ἐλεύθερος ἄνθρωπος καὶ χρονογράφος.

Εὐχομαι πλήρη δικαίωσι σὲ κάθε πνευματικὸ δραματισμὸ του.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΛΑΜΠΡΙΝΙΔΗΣ

Μετεκ)νος διδ)λος